

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра інженерії енергосистем

ЗАТВЕРДЖЕНО
ННІ енергетики, автоматики і
енергозбереження
«19» червня 2026 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

«ОСНОВИ ЕНЕРГЕТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ І АУДИТУ»

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань G «Інженерія, виробництво та будівництво»

Спеціальність G4 «Енерговиробництво» (G4.02 «Теплоенергетика»)

Освітня програма «Інженерія відновлюваних джерел енергії та енергоменеджмент»

ННІ енергетики, автоматики і енергозбереження

Розробник: Євген АНТИПОВ, завідувач кафедри, к.т.н., доцент

Опис навчальної дисципліни

Основи енергетичного менеджменту і аудиту

(назва)

Завдання дисципліни – є теоретична і практична підготовка слухачів в частині оволодіння базовими методиками проведення енергоаудиту та моніторингу об'єктів енергетики; виконання базових розрахунків в частині енергозбереження на промислових підприємствах та в побуті; отримання навичок проведення енергетичного оцінювання, а також визначення рівня фактичних втрат енергоресурсів кінцевим споживачем; вивчення нормативно-правової бази України у сфері енергетичного менеджменту і аудиту.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	G4 «Енерговиробництво» (G4.02 «Теплоенергетика»)	
Освітня програма	Інженерія відновлюваних джерел енергії та енергоменеджмент	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4,0	
Кількість змістових модулів	3,0	
Форма контролю	<i>Іспит</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Форма здобуття вищої освіти	
	денна	заочна
Рік підготовки (курс)	<i>1-й</i>	-
Семестр	<i>2-й</i>	-
Лекційні заняття	<i>15 год.</i>	-
Практичні, семінарські заняття	<i>15 год.</i>	-
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	<i>90 год.</i>	-
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	<i>2 год.</i>	-

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни – формувати у студентів здатність запропонувати і обґрунтувати заходи з підвищення ефективності теплоенергетичних об'єктів і систем; здатність аналізувати і розробити заходи з підвищення ефективності систем і компонентів на основі використання аналітичних методів і методів моделювання в теплоенергетичній галузі; здатність застосувати знання і розуміння комерційного та економічного контексту в теплоенергетичній галузі; здатність застосувати розуміння питань використання технічної літератури та інших джерел інформації в теплоенергетичній галузі.

Перелік навчальних дисциплін, які передують вивченню дисципліни «Основи енергетичного менеджменту і аудиту»: «Прикладні задачі енергозбереження»,

«Аналіз і експертиза проєктів», «Системи створення мікроклімату в будівлях з використанням ВДЕ».

Набуття компетентностей для освітньо-професійної програми:

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати спеціальні задачі та практичні проблеми в галузі термодинаміки і теплотехніки на середньому рівні управління на основі застосування базових знань та практичних навичок з дисципліни	
<i>Інтегральна компетентність</i>	ІК1	Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у теплоенергетичній галузі або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.
<i>Загальні компетентності</i>	ЗК4	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
<i>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності</i>	СК2	Здатність аналізувати та комплексно інтегрувати сучасні знання з природничих, інженерних, суспільно-економічних та інших наук для розв'язання складних задач і проблем теплоенергетики.
	СК4	Здатність управляти робочими процесами та приймати ефективні рішення у сфері теплоенергетики, беручи до уваги соціальні, економічні, комерційні, правові, та екологічні аспекти

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН9. Вільно спілкуватися державною мовою з професійних питань, обговорювати результати виробничої, наукової та інноваційної діяльності з фахівцями та нефахівцями.

ПРН13. Знати основні положення вітчизняного і міжнародного законодавства і практик міжнародної діяльності у сфері теплоенергетики.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	Всього	у тому числі					Всього	у тому числі					
л			п	лаб	інд	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Модуль 1. Задачі і методологія проведення енергоаудиту та побудови і впровадження системи енергетичного менеджменту														
Тема 1. Законодавство України у сфері енергетичного аудиту та менеджменту		2	1	1										
Тема 2. ДСТУ з енергетичного аудиту та ISO з енергетичного		33	1	2			30							

менеджменту														
Тема 3. Методологія енергоаудиту		3	1	2										
Тема 4. Обсяг споживання енергії, її вартість за документацією об'єкта		3	1	2										
Тема 5. Енергетичне обстеження об'єкту аудиторами		3	2	1										
Разом за змістовим модулем 1		44	6	8			30							
Модуль 2. Аналіз енерговикористання і рекомендації з енергозбереження														
Тема 6. Поточний стан енерговикористання		3	2	1										
Тема 7. Аналіз ефективності використання енергії на об'єкті		33	2	1			30							
Тема 8. Рекомендації з ефективного використання енергії		2	1	1										
Разом за змістовим модулем 2		38	5	3			30							
Модуль 3. Енергетичний аудит інженерних мереж та систем														
Тема 9. Аудит теплових мереж, систем опалення та гарячого водопостачання		34	2	2			30							
Тема 10. Енергетичне обстеження будівель і споруд		4	2	2										
Разом за змістовим модулем 3		38	4	4			30							
Усього годин		120	15	15			90							

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Законодавство України у сфері енергетичного аудиту та менеджменту	1

2	ДСТУ з енергетичного аудиту та ISO з енергетичного менеджменту	1
3	Методологія енергоаудиту	1
4	Обсяг споживання енергії, її вартість за документацією об'єкта	1
5	Енергетичне обстеження об'єкту аудиторами	2
6	Поточний стан енерговикористання	2
7	Аналіз ефективності використання енергії на об'єкті	2
8	Рекомендації з ефективного використання енергії	1
9	Аудит теплових мереж, систем опалення та гарячого водопостачання	2
10	Енергетичне обстеження будівель і споруд	2
	Разом	15

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Розрахунок витрат тепла для різних температур зовнішнього повітря і вибір джерела теплоти	1
2	Розрахунок втрат електроенергії на промислових підприємствах	2
3	Вивчення потоків енергії в паровому котлі, теплообміннику, холодильній установці	2
4	Вивчення структури енергоспоживання та побудова електричного балансу підрозділів промислового підприємства	2
5	Оцінювання ефективності компенсаторів реактивної потужності	1
6	Розрахунок ефективності роботи рекуператора повітря в системах вентиляції з природнім спонуканням	1
7	Розрахунок економічно доцільної швидкості потоків рідин і газів в трубопроводах	1
8	Побудова графіку температур теплоносія в тепловій мережі	1
9	Вивчення будови та роботи системи погодозалежного регулювання відпуску теплоти ІТП/ЦТП	2
10	Оцінювання впливу пристроїв плавного пуску насосних агрегатів гідропневматичних систем	2
	Разом	15

5. Теми самостійних робіт

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Експрес-аналіз економічного становища підприємства в частині питомого енергоспоживання	30
2	Побудова Діаграми Сенкі	30
3	Розрахунок автономної системи ГВП з використанням ПДЕ	30
	Разом	90

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- іспит (тестування з письмовим опитуванням);
- модульне тестування;

- захист практичних робіт.

7. Методи навчання

I група методів - методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

<i>Словесні</i>	<i>Наочні</i>	<i>Практичні</i>
<ul style="list-style-type: none">• лекція• розповідь-пояснення• бесіда	<ul style="list-style-type: none">• ілюстрація• демонстрація	<ul style="list-style-type: none">• практичні роботи
<i>Індуктивні методи</i>		<i>Дедуктивні методи</i>
узагальнення, пов'язані із проведенням розрахунків на основі розрахункових даних		аналіз навчального матеріалу, результатів практичних робіт з метою виявлення нових даних, висновків
<i>Репродуктивні методи</i>		<i>Творчі, проблемно-пошукові методи</i>
повторення готових розв'язків завдань, або робота за готовими прикладами		самостійна робота студентів, творча пізнавальна діяльність

II група методів - методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

<i>методи стимулювання інтересу до навчання</i>	<i>методи стимулювання обов'язку й відповідальності</i>
<ul style="list-style-type: none">• створення ситуації інтересу при викладанні матеріалу• навчальні дискусії• аналіз практичних ситуацій	<ul style="list-style-type: none">• роз'яснення мети навчального предмета• вимоги до вивчення предмета (дисциплінарні, організаційно-педагогічні)• заохочення та покарання в навчанні

III група методів - методи контролю (самоконтролю, взаємоконтролю) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.

8. Оцінювання результатів навчання

Оцінюють знання здобувача вищої освіти за 100-бальною шкалою, яку переводить у національну оцінку згідно з чинним «Положенням про екзамени та заліки у НУБіП України».

Видами контролю знань студентів є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять для перевірки рівня підготовленості до заняття.

Контроль знань із змістового модуля 1 здійснюється за результатами роботи на практичних заняттях та результатами тестового контролю. Змістові модулі 2 і 3 оцінюються за результатами виконання та захисту практичних робіт і тестового контролю.

Підсумковий контроль знань (атестація) здійснюється на екзамені.

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Задачі і методологія проведення енергоаудиту та побудови і впровадження системи енергетичного менеджменту		
Практична робота 1		10
Практична робота 2		20
Практична робота 3		20
Практична робота 4		20
Практична робота 5		10
Самостійна робота 1		10
Модульне тестування 1		10
Разом за модулем 1		100
Модуль 2. Аналіз енерговикористання і рекомендації з енергозбереження		
Практична робота 6		10
Практична робота 7		10
Практична робота 8		10
Самостійна робота 2		40
Модульне тестування 2		30
Разом за модулем 2		100
Модуль 3. Енергетичний аудит інженерних мереж та систем		
Практична робота 9		20
Практична робота 10		20
Самостійна робота 3		30
Модульне тестування 3		30
Разом за модулем 3		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$	
Екзамен		30
Разом за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою	
	екзамени	заліки
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання:	<p>За умов несвоєчасного виконання лабораторного та практичного занять студент зобов'язаний його відпрацювати під керівництвом викладача та захистити у час передбачений графіком консультацій викладача.</p> <p>Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модульних тестів відбувається із дозволу викладача за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).</p> <p>Якщо після проходження підсумкової атестації (іспиту), студент не</p>
--	---

	задоволений оцінюванням викладачем за письмове питання - студент має право захистити на співбесіді з викладачем та/або обґрунтувати правильність власної відповіді. При позитивній або негативній відповіді студента при співбесіді, кінцева оцінка за підсумкову атестацію (іспит) може змінитись
Політика щодо академічної доброчесності:	Чесно та сумлінно виконувати індивідуальні завдання, які повинні відповідати особистому коду студента. Порухення цього принципу, карається штрафними балами. Списування під час модульних тестів та підсумкової атестації (іспиту) заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів)
Політика щодо відвідування:	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із директором інституту). При цьому, студент зобов'язується самостійно вивчити матеріал пропущеного заняття, виконати завдання для самостійної роботи. За індивідуальним графіком взяти участь у контрольних заходах (поточний контроль, модульний контроль, контроль самостійної роботи, підсумковий контроль)

9. Навчально-методичне забезпечення:

Електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn - <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=5467>).

1. Комплекс заходів з енергозбереження в НУБіП України / Каплун В.В., Радько І.П., Наливайко В.А., Міщенко А.В., Окушко О.В., Антипов Є.О // Метод. вказівки щодо виконання самостійної роботи з дисципліни «Енергоощадність та аудит» / за автор. редагуванням доц. Радька І.П. – К.: «Видавничий центр НУБіП України, 2021. – 104 с.
2. Методичні вказівки до лабораторно-практичних робіт з дисципліни «Енергозбереження та поновлювані джерела енергії» / С.Є. Тарасенко, Є.О. Антипов, В.І. Мельник. – Київ: ЦП «КОМПРИНТ», 2019. – 49 с.
3. Методичні вказівки до лабораторно-практичних робіт з дисципліни «Енергоощадність та альтернативні джерела енергії» / Є.О. Антипов, О.В. Шеліманова. – Київ: РВВ НУБіП України, 2018. – 84 с.

10. Рекомендовані джерела інформації

- основні:

1. Закон України «Про діяльність в сфері енергетичного аудиту», 2003.
2. ДСТУ 4065-2001 Енергетичний аудит - К.: ДЕРЖСТАНДАРТ УКРАЇНИ, 2002.
3. Державний комітет України з енергозбереження Енергоаудит - <http://www.necin.gov.ua/audit/posobie/vstup.html>, 2004
4. Матеріали проект ТАСІS ЕUК 9701 "Посилення дій з підготовки енергоменеджерів в Україні"
5. Методика обстеження інженерних систем будівлі. Нак. Мінрегіон № 173 від 11.07.2018.
6. Маляренко В.А. Енергоефективність та енергоаудит: навч. посіб. / В.А. Маляренко, І.А. Немировський. – Харків: «Видавництво САГА», 2009. – 324с.
7. Маляренко В.А. Енергетика, докiлля, енергозбереження: монографія / В.А. Маляренко, Л.В. Лисак. – Харків: „Рубікон”, 2004. – 368 с.

8. Праховник А.В. Енергетичний менеджмент: Навчальний посібник [Текст] / Праховник А.В., Розен В.П., Разумовський О.Б., та інші. - К.: Нот. ф-ка, 1999 - (Енергозбереження; Кн. 3).

- допоміжні:

1. ДБН В.2.6-31:2021 Теплова ізоляція та енергоефективність будівель / Мінрегіон України.- К.: ДП „Укрархбудінформ”, 2022.
2. ДСТУ Б EN 15251:2011. Розрахункові параметри мікроклімату приміщень для проектування та оцінки енергетичних характеристик будівель по відношенню до якості повітря, теплового комфорту, освітлення та акустики.
3. ДСТУ 9191:2022 Теплоізоляція будівель. Методи вибору теплоізоляційного матеріалу для утеплення будівель.
4. ДБН В.2.5-67:2014. Опалення, вентиляція та кондиціонування / Мінрегіон України. - К.: ДП „Укрархбудінформ” Мінрегіон, 2013. - 141 с.
5. ДСТУ-Н Б В.3.2-3:2014. Настанова з виконання термомодернізації житлових будинків.
6. ДСТУ EN 15232:2014. Енергоефективність будівель. Вплив автоматизації, моніторингу та управління будівлями.
7. ДСТУ Б EN 15316-2-3:2011. Системи теплозабезпечення будівель. Методика розрахунку енергопотреби та енергоефективності системи.
8. ДСТУ Б EN 15459:2013. Енергоефективність будівель. Процедура економічної оцінки енергетичних систем будівель.
9. ДСТУ ISO 50001:2014. Енергозбереження. Системи енергетичного менеджменту. Вимоги та настанова щодо використання.
10. ДСТУ Б EN 15603:2012. Енергоефективність будівель. Загальне енергоспоживання та визначення енергетичних показників (01.01.2014).
11. ДСТУ Б EN 15217:2012. Енергоефективність будівель. Методи представлення енергетичних характеристик та енергетичного сертифікату.
12. Любарець О.П., Зайцев О.М., Любарець В.О. Проектування систем водяного опалення. Посібник для проєктувальників, інженерів і студентів технічних ВНЗ. – Відень-Київ-Сімферополь: Vello-print (Болгарія), 2010. – 200 с.

11. Інформаційні ресурси

<https://elearn.nubip.edu.ua>

<https://saee.gov.ua/uk/content/energy-efficiency>